

דרך הלימוד

מאת
א. ג. קאפלן

מנחם-אב תשפ"ד

"בה אמר
ה' עמדו
על דרכים
וראו
ושאלו
לנתיבות
עולם,
אי זה דרך
הטוב ולכו
בה, ומצאו
מרגוע
לנפשכם"

להארות והערות:
agkaplan77@gmail.com

תוכן הענינים

- א..... הגדולה שבשאיפות
- ה..... "לרכוש לו בקיאות בכל חלקי התורה"
- ח..... "זמפסידים מאד ביכולת הלימוד"
- יא..... אשר היה לפנינו
- טז..... עצה וגבורה למלחמה
- יט..... דברי רבותינו

הגדולה שבשאיפות

"ואמנם, האיש הזוכה לידיעת התורה... הוא הולך
בין אנשים ונדרמה כבן אדם... אבל באמת הוא מלאך
הגר עם בני תמותה, וחי חיי אצילות, ומרומם על כל
ברכה ותהילה"
(קובץ אגרות חזו"א א, יג)

מכל האדם אשר על פני האדמה, ריבי רבבות של
בעלי בחירה, זכו רק מיליונים בודדים להימנות על
יראי ה' החרדים אל דברו, שומרי התורה והמצוות בדרך
המסורה משנות דור. ומתוך המיליונים הללו, רק כמה
מאות אלפים בכל העולם, זכו להימנות על הקבוצה
הנבחרת של לומדי התורה - בני הישיבות ואברכי
הכוללים, המקיימים את העולם בתורתם.

ובלב כל אלו אשר זכו לכך, בוערת שאיפה עצומה
- לזכות לידיעת התורה, לשלוט בה שליטה ללא
מצרים, לחיות חיי אצילות של 'בן בית' בחדריה, לבוא

בארמנותיה ולהתעטר בכתרה המונח ועומד לכל הרוצה
ליטול, רוצה באמת.

•

מכשולים רבים עומדים בדרך להגשמת השאיפה
הזו, וכמו בכל דרכי עבודתנו ומלחמות יצרנו - ככל
שהמכשול רוחני יותר, כך הוא חזק יותר ונסתר יותר.
ואצל רבים מאד, המכשול הקשה ביותר העומד בפני
השאיפה 'לכבוש את הש"ס', הוא דוקא דרך הלימוד
המקובלת, בעיון יסודי לעומקה של סוגיא, בביקוש
מתמיד של הבנת הדברים בבהירות המניחה את הדעת
ומתיישבת על הלב, ובדיוק עד תכלית של לשונות
רבותינו הראשונים והאחרונים.

זו היא אכן דרך הלימוד המקובלת מרבوتינו מאז
ומעולם. היא זו המעמידה את הלומדים על האמת, היא
זו שהנחילה ומנחילה להם את נועם עריבותה ומתיקותה
של התורה הקדושה, והיא הנותנת לכל לומדיה את
הרגשת ה'שייכות' הקובעת את מקומם בבית המדרש.

למותר להרחיב בגודל מעלתו וחשיבותו של הלימוד
בהבנה ישרה ובעיון עמוק, שהוא ראש וראשון לכל
קניני תורה והוא עיקר מעלתם של חכמי התורה, כידוע
מאמרו של רבינו הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זיע"א (במכתב

יה ולהתעטר בכתרה המונח ועומד לכל הרוצה
צצה באמת.

•

ים רבים עומדים בדרך להגשמת השאיפה
בכל דרכי עבודתנו ומלחמות יצרנו - ככל
רוחני יותר, כך הוא חזק יותר ונסתר יותר.
מאד, המכשול הקשה ביותר העומד בפני
לכבוש את הש"ס, הוא דוקא דרך הלימוד
בעיון יסודי לעומקה של סוגיא, בביקוש
הבנת הדברים בבהירות המניחה את הדעת
על הלב, ובדיוק עד תכלית של לשונות
אשונים והאחרונים.

אכן דרך הלימוד המקובלת מרביתנו מאז
אז המעמידה את הלומדים על האמת, היא
ומנחילה להם את נועם עריבותה ומתיקותה
הקדושה, והיא הנותנת לכל לומדיה את
ייכות הקובעת את מקומם בבית המדרש.

זרחיב בגודל מעלתו וחשיבותו של הלימוד
זו ובעיון עמוק, שהוא ראש וראשון לכל
הוא עיקר מעלתם של חכמי התורה, כידוע
בינו הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זיע"א (במכתב

לנכדו הגד' בספר נפה"ח), ש"העיקר לאחוז בסברא ישרה... וכד
דייקת שפיר תשכת, שכל גדולי הראשונים ואחרונים ז"ל
לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, כל הישר בסברא גדול
מחבירו".

ברם, בדורות האחרונים הלכה 'דרך הלימוד' ונתרחבה
כל כך, עד שבמקרים רבים היא תופסת את מקומו של
הלימוד עצמו. דרך, ככל שתהיה יחידה ומיוחדת ואין
בלתה, אינה אלא אמצעי לבוא אל היעד, אולם בגדון
דידן, הופכת לעתים דוקא ה'דרך' עצמה למכשול בהגעה
אל היעד.

בחורים ואברכים צעירים, אשר אילו קבעו את סדר
לימודם בצורה נכונה יכלו 'לשלוט' באותה מסכת
הנלמדת בישיבה או בכולל, עלולים למצוא את עצמם
בסופו של 'זמן' כשהם מכירים כל סברא אפשרית
בסוגיות העיקריות שלה, אבל אינם יודעים בה אפילו
פרק אחד על בוריו.

גדולי רבותינו כבר התריעו על כך במאמריהם
ובמכתביהם לכלל ולפרט, בחריפות של תוכחה ובנעימה
של תחנונים, ועודדו בכל לב את הארגונים הפועלים
להרבות את קניני התורה בבקיאות לצד לימודה בעיון,
הן במסגרת הישיבות והן בכלל.

ואכן, בשנים האחרונות חל שינוי מבורך, כאשר רבבות בחורים ואברכים מוסיפים שקידה על שקידה, ובנוסף לעיקר לימודם בסוגיות הישיבתיות כדרכה של תורה, מוסיפים להשלים עצמם בידיעת התורה, הן בסיום המסכת הנלמדת בישיבה או בכולל והן בלימוד מסכתות נוספות, בין הסדרים ובין הזמנים, וזו וזו מתקיימות בידם, עם ברכת שמים אשר נתברכו בה אוהביו של מקום - "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא".

ביריעה הקצרה הזאת אשר לפנינו, נציע כמה עיקרים מדברי רבותינו גדולי הדורות אודות מעלת ידיעת התורה וגודל חובתה, עם הרחבת דברים אודות דרך הלימוד הראויה והרצויה, למען חזק את לב הלומדים ולמען אמץ את רוחם לעלות בדרך העולה בית ה', ולהגשים את השאיפה המלהיבה והגדולה מכולן -

לזכות לידיעת התורה! לומר לחכמה 'אחותי את'!
פתחי לי, אחותי רעיתי!

• • •

∞ "לרכוש לו בקיאות בכל חלקי התורה"

דבר זה נפתח בגדולים, בדברי קדשו של גאון התורה והמוסר מרן רבי יצחק בלאזר זצ"ל - המיוסדים על דברי רבו הגדול מרן הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל (אור ישראל, כז):

במצות תלמוד תורה יש בזה שני ענינים: א. לימוד התורה; ב. ידיעת התורה... והנה למצוה זו של לימוד התורה, כל מה שלומד מקיים המצות עשה 'והגית בו יומם ולילה' – הן מקרא או משנה, גמרא, הלכות ואגדות, שכולן נתנו למשה מסיני.

אולם הגדר השני במצות תלמוד תורה, הוא ידיעת התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין דף ל': "ושננתם" – שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד..."

ויסוד המצוה הזאת כולל שני פרטים: א. הידיעה לרכוש לו הבקיאות בכל חלקי התורה, שיהיה תלמודו שגור בפיו; ב. הוא היכולת להתחכם בתורה, לחדד השכל, לשננו ולהישירו, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה ולעקור הרים בפלפולו.

הראינו לדעת, כי שלושה עיקרים לה למצוה הגדולה הזו אשר היא חיינו ואורך ימינו ועל פיה ישקו כל סדרינו - עצם הלימוד, הבקיאות בתורה והעיון בתורה.

ידיעת התורה, כך קובעים רבותינו גדולי העולם, מחייבת את הלומד לא רק "להתחכם בתורה ולחדד השכל" אלא גם **"לרכוש לו בקיאות בכל חלקי התורה"**.

"בכל חלקי התורה" פירושו, קודם כל, מברכות עד עוקצין, וכפי שביאר רבינו הגר"א (הובא במהר"ץ חיות שבת לא, א) את מאמר חז"ל (קידושין מ, ב) ש"אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה" - ששואלים אותו אם עסק בכל הששה-סדרים: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות.

•

מלאכה גדולה היא, ולא עלינו לגומרה, ודאי שלא בשנה אחת, גם לא בעשר שנים, אבל אין אנו בני חורין ליבטל הימנה.

מה שמוטל עלינו הוא ה'מחשבה תחילה' - להכין את התכנית הדרושה, וכפי שסיים שם מרן הגרי"ב זצ"ל:
וגם סדר הלימוד יהיה בענין שיגיע למטרתו!

המטרות שכל אחד מייחל להן - "לרכוש בקיאות" ו"להתחכם בתורה", מחייבות סדר לימוד על פי תכנית ש"יהיה בענין שיגיע למטרתו" - סדרי בקיאות מלאים, סדרי חזרה תמידיים, עם בדיקה מזמן לזמן של כמות הידיעות ואיכותן.

גם לסדרי הלימוד הרגילים - בבוקר, אחר-הצהריים ובערב, וגם ל'בין הסדרים' או ל'בין הזמנים', לכל זמן שמוקדש ללימוד מסוים, יש להקדים 'מחשבה תחילה' - כיצד "להתחכם בתורה", וכיצד "לרכוש בקיאות".

• • •

∞ "ומפסידים מאד ביכולת הלימוד"

כפי שהוזכר מדברי מרן הגרי"ס זצ"ל, שני חלקים לה למצות ידיעת התורה: רכישת הבקיאות, וחידוד השכל. ולאמיתו של דבר, הא בהא תליא, כפי שהגדיר זאת מרן הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל (מילי דאגרות ג, נח):

העמל שאין בו ידיעה מרובה במקורות, הוא עמל בשכלו הוא, ולא בשכל התורה.

ה"התחכמות וחידוד השכל" הדרושים לידיעת התורה, אינם התלמדות בעלמא של דרכי השכל האנושי, אלא התחכמות בתורה וחידוד השכל התורני, להרגלת המחשבה בדרך העיון של חכמי הגמרא והראשונים.

•

ויתירה מזו הרחיב לבאר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (משנת רבי אהרן מאמרים ג, עמ' כו), בעומדו על עומק מלחמת היצר הטמונה בהעמדת 'דרך הלימוד' במקום

הלימוד עצמו, וכל דברינו עד הנה נכללו בדבריו בשפה ברורה:

ביותר מטעה היצר בדרכי לימוד לא נכונים, לדייק יותר מדאי, ובזה שתי רעות: חדא, שלומדים מעט מזער, והרי החיוב הוא ללמוד כל התורה, כמפורש בכמה מקומות... ובנפש החיים (ה, ב) הביא ממשלי רבתא: 'בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה, הקב"ה אומר לו: בני, כל ההלכות למה לא שנית... עיי"ש.

והנה הלימוד בדרך הדיוק יותר מדאי אשר לא משיגים הרבה בכמות, באמת מפסידין גם במה שלומדים, כי נמשכים נגד יסודות אמיתיים בתורה, וחוקרים בדרך הגיון ומעמיד על שכל עצמו, שזה ממש היפך התורה ומפסידים מאד ביכולת הלימוד, וטועה, שרוצה לירד לעומק... ובאמת אין הדברים מתבררים אצלו כלל, ורוצה להעמיד על שכלו המלא הקדמות מוטעות וחסרון ידיעה בתורה ובדרכי התורה.

והדבר מבואר כי היצר מתהפך בכמה גוונים לכל אחד לפי מהותו, ואם אינו יכול לומר לו להזניח תלמודו, רוצה להפסידו בכל האפשרויות בעצם לימודו, מלבד ביטול תורה בכמות... ומחפש כל העצות להטריד מחשבתו, אך גם בלימודו רוצה להטעותו.

וכך הגדיר זאת מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ראש
ישיבת חברון וחבר מועצת גדולי התורה בארץ ישראל
(שיחה למוסף ש"ק בהר-בחוקותי תשס"ב):

**בלעדי הידיעה והשליטה בש"ס, אי אפשר גם להגיע
ללימוד העיוני האמיתי.**

• • •

אשר היה לפנינו

אחת הסיבות העיקריות לכך שיש לומדים העוסקים ב'עיון' מרובה גם על חשבון ה'הספק', היא ההנחה הרווחת שזו דרך הלימוד בישיבות מאז ומעולם, ושכך למדו בישיבותיהם של רבותינו הגדולים ראשי הישיבות דליטא - רבי חיים, רבי שמעון, רבי ברוך בער, רבי אלחנן, רבי נפתלי, ועוד.

אולם האמת היא, כידוע, שדרך לימוד כזו לא היתה יכולה לעבור כלל על מפתן היכלם. דרך הלימוד בישיבות בליטא היתה שונה לחלוטין מזו שהלכה ונתפשטה בדור האחרון, וכפי שכתב במשנת רבי אהרן שם:

מעידני ברור ששום גדול בדורנו לא למד בדרך זה.

כך העיד גם מרן הגאון בעל האבי עזרי זצ"ל בכמה וכמה ממכתביו (מכתבים ומאמרים א, צד; שם, צו):

שנשתנה סדר הלימוד היום מכפי שלמדו משנות דור ודור, שלומדים כל כך לאט, ונודעזעתי לשמוע מכמה

בחורים שלמדו בשיעור שלהם בכל חודש אלול דף אחד, ולזה הם קוראים לימוד בעיון.

אני זוכר הימים שלפנינו איך למדו ואיך עלו בדרגתם, ועל ידי ידיעות בכמה מסכתות באו ממילא החידושים, כי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ועל ידי זה אפשר לשאול ממקום למקום ולתרץ.

כך היה דרך הלימוד מאז ומעולם, למדו גמרא, רש"י ותוס', והראשונים המפורסמים עיינו בהם כאשר היה קשה להבין וראו איך הם היו מפרשים, ואם יש לו קושיא לעיין קצת יותר, ולא ללמוד כל קטע וקטע מהגמרא ימים, אלא מה שלא יודעים בפעם הראשונה ידע בפעם השניה והשלישית ובמשך הזמן יגמור המסכת, וכן בזמן השני יגמור עוד מסכת ויחזור כמה פעמים.

והחזיק אחריו מרן הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, אשר כאב מאד את מצב ידיעת התורה בקרב בני הישיבות, וכך אמר בדרשה שנשא בענין זה במקהלות עם (קונ' דרך הלימוד, טז):

אסור להרים ידים ולהשלים עם המצב, עם דרך הלימוד כזו. תשאלו את ראשי הישיבות שלכם אודות הדורות שעברו, האם למדו כן?!

זה מעשה שטן, הוא רואה כמה זמן משקיעים בלימוד
והוא דואג... לכן הגיע להמצאה נפלאה: המציא דרך
הלימוד שאין לה אלא מטרה אחת – להשכיח התורה
לגמרי!

אנשים אומרים לי "היום נשתנו הדברים", ואני עונה
להם: אתם יכולים להשתנות, אבל אני אינני יכול
לחיות עם זה! אני אתנהג הלאה בדרך הלימוד שהיה
בטעלז, סלבודקה, מיר, פוניבז', ברנוביץ', וכל שאר
הישיבות.

•

ומן הענין להביא בזה את אשר סיפר מרן הגאון רבי
משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת באר יעקב
ומגדולי תלמידי מרן הגרי"ז זצוק"ל (זהב משבא מאמרים עמ'
ח):

זוכרני שסיפרו על הגאון רבי אריה לייב מאלין זצ"ל,
כי השעה שנתגדל בה יתר על חבריו היתה כשנודמן
באקראי לישיבת מיר עשיר אמריקאי, והודיע שכל מי
שידע חמש מאות דף גמרא בעל פה עם רש"י ותוס',
יקבל חמש מאות דולר, שהיה אז סך עצום. באותה
תקופה היו ששה או שמונה שהצליחו לעשות זאת
במשך שנה, ור' אריה לייב היה אחד מהם, ורק אז הוא
שגדל יתר על חבריו.

ר' לייב הגדול, שנתפרסם בכל העולם בעיונו הנורא
ובעמלו הכביר על כל קוץ ותג בדברי הגמרא והראשונים
- "רק אז הוא שגדל יתר על חבריו" - מכוחם של חמש
מאות דפי גמרא בעל פה.

• • •

עצה וגבורה למלחמה

ומאחר שמלחמת היצר היא, צריכים אנו עצה וגבורה למלחמה, וכבר נתפרסמו בענין זה דבריהם של גדולי ראשי הישיבות ומרביצי התורה בארה"ב (במכתבם מחודש אלול תשס"ד, נדפס להלן), וכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל:

והן כי נהגו מקדמת דנא בהיכלי הישיבות הק' למעט בכמות ולהרבות באיכות בכדי להתלמד דרכי העיון וההבנה וכו', אמנם אין ספק שבמשך היממה יש זמן די והותר להשלים את המסכתא עם חזרה ראויה כמה פעמים, וכך יש תקוה להתגדל גדולים כמאז ומקדם, ולא זולת זה.

הסתת היצר שכאילו אין שמחה וסיפוק בלימוד שכזה ידוע מכבר, ועלינו להתאזר נגדה סמוכים ושעונים על דברי רבותינו שהבהירו שאדרבה ככל שמתרבים

הידיעות בש"ס כן מתעצמת הרגשת הסיפוק ושמחת התורה, ונוסף לכך נעזר ונתעמק כוח וכשרון העיון.

•

וכנגד "הסתת היצר שכאילו אין שמחה וסיפוק בלימוד שכזה", יש בנותן טעם להביא כאן את דבריו המאירים והמאלפים של אחד מזקני ראשי הישיבות בארץ ישראל, הגאון הגדול רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, ראש ישיבת מאור התלמוד וחבר מועצת גדולי התורה (למעלה למשכיל עמ' תקטז-תקיז), דברי עצה וגבורה המורים לנו דרך בעבודת ה' ובעסק תורתו, כיצד לכוון את עצמנו להגיע לשמחה ולסיפוק בדרך הלימוד הראויה לידיעת התורה הקדושה:

יש אשר עמל ויגע בלימוד התורה ונהנה מכך, אולם הנאתו היא מעצם מעשה הלימוד, אבל עדיין אינו נהנה מההשגה של התורה ומידיעת התורה. אך צריך לדעת, כי ישנו חלק נוסף שממנו יש להפיק את עיקר הנאה. לא רק הנאה מכך ששאל והקשה, תירץ וביאר, אלא מהשגת ידיעת התורה שנוספה לו. מהשגת חלק נוסף בתורת ה'!

אכן דבר גדול הוא להפיק הנאה ממעשה הלימוד, אך זאת יש לזכור שצריכה להיות הנאה מכך שהוסיף

ידיעות בתורת ה', והרחיב את תפיסתו והשגתו בה,
שזו הנאה מדבקות בתורת ה'!

כשאדם אכן נהנה מהוספת ידיעות בתורת ה',
מתעוררת אצלו שאיפה ותשוקה עצומה לדעת כל
חלק וחלק בתורה, ולא להזניח ולו פרט הכי קטן,
כי הוא נהנה מהשגת ידיעת התורה, שהיא ההנאה
האמיתית!

מהנאה ממעשה הלימוד גרידא לא ניתן להגיע לידיעת
כל התורה כולה על בוריה. רק מי שנהנה מעצם זה
שהוסיף לעצמו בידיעת התורה, ומתענג על כל הרחבה
של השגתו בתורה, יכול להגיע לדרגות נשגבות.

אדם שחותר ללא הפסקה והדבר היחיד העומד לנגד
עיניו היא המחשבה כיצד יוסיף עוד ועוד ידיעה
בתורה, כיצד יברר קושיא בקדשים וכיצד יבין תירוץ
בזרעים, כיצד ילבן פשט במועד וכיצד יתרץ סתירה
בנשים, וכך אט אט צובר הוא ידיעה מקיפה בכל חלקי
התורה ונהנה מכל ידיעה ומכל הבנה והשגה שנוספה
לו – זוהי דבקות בתורת ה', בדבר ה' המתגלה בתורתו.

רק מתוך חתירה עצומה לדעת את כל חלקי התורה
ניתן לצמוח ולהיות לאדם גדול!

את דבריהם הנלבבים חתמו ראשי הישיבות בברכה
"שהגדיים יעשו תיישים עמוסים בתורה וביראה", ואף
אנחנו האוחזים בשיפולי גלימתם, נענה אבתרייהו
בתפילה על התיישים ועל הגדיים, בני הישיבות ואברכי
הכוללים וכל לומדי התורה די בכל אתר ואתר -

שנזכה כולנו לאחוז בדרכי העיון והבקיאות המסורים
לנו מרבותינו גדולי הדורות, והיו לאחדים בידינו להשלים
נפשנו בידיעת התורה לאמיתה, ולקיים בשלימות את
מצות תלמוד תורה על כל חלקיה, לעשות נחת רוח
לבורא יתברך שמו, אמן ואמן!

• • •

דברי רבותינו ∞

מִרְנַן הַגָּאוֹן רַבִּי אֱלֶעָזָר מִנַּחֵם מִן שַׁךְ זַעֲקָ"ל

זקנתי מכם, ויודע אני שמעולם לא היה למדן שלא ידע ש"ס. יש לגמור המסכתא ב'זמן', ואז יש סיפוק, וכך גדלים למדנים ונעשים גאונים, כי ממילא מתחדשים חידושים.

(כבא השמש, עמ' יא)

•

מִרְנַן הַגָּאוֹן רַבִּי מֵרַדְכִי גִיפְטֵר זַעֲקָ"ל

בכל עולם התורה סובלים מהמחלה הנוראה של אי-לימוד שקורים לו לימוד, יש להניח שזה בכלל עקבתא דמשיחא, יעזרנו השי"ת.

למותר להגיד שמן התנאים המעכבים בעמל התורה ויגיעתה הוא הלימוד עצמו, והיינו דליגרס והדר ליסבר,

שעל בן הישיבה לקלוט לתוכו ידיעות התורה בכמות מרובה.

העמל שאין בו ידיעה מרובה במקורות, הוא עמל בשכלו הוא ולא בשכל התורה, ולבד זאת הרי הוא כמה פעמים בא לידי איבוד זמן, שהרי אילו הרבה ידיעתו היה נפשט לפניו מה שמסתפק בו ומשתדל להעלות בעיונו ופלפולו. וגם הרי למדנו שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, אבל לזאת הרי דרושה ידיעה בשני המקומות שאם לא כן ישאר בעניותו ולרש אין כל.

מה רע הוא מה שהתחילו לחשוב בישיבות שריבוי הידיעה יש בו משום שטחיות הלימוד וחוסר העיון וההעמקה, אין זאת אלא עצת היצר לבל נגדל בקרבנו גדולי תורה ויראה המזוינים בכוחה של תורה בכל היקפה, וכבר אמר הנביא ישעיה: "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", ופי' המפרשים ד"גדול" היינו כמות ו"אדיר" היינו איכות, הרי שצדקת ה' לעמו וחסדו עמהם ע"י תורתנו הקדושה הוא רק בריבוי כמות הלימוד יחד עם עומק העיון והפלפול, כי יחדיו נצמדו.

(מילי דאגרות ג, נח)

מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצוק"ל

אלו הסבורים שצורת הלימוד צריכה להיות בהתעכבות על כל דבר בכל מה שלומד, הרי כדי לסיים את הש"ס יצטרכו לכך כאלף שנה, והרי אי אפשר להיות תלמיד חכם אמיתי אם אינו יודע את הש"ס, וכיצד יהיה תלמיד חכם.

(מפקודיך אתבונן ח"ב עמ' נג)

•

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל

לומר סברות ולפלפל מעצמו בדברי הגמרא, אפשר רק כאשר יש לו ידיעות נרחבות בש"ס, ולכן אף שצריך שהלימוד יהיה כדי להעמיק ולהבין, אבל צריך להשקיע הרבה גם בידיעת היקף המסכת, ולחזור ולשנן את מה שלמד, ועי"ז יוכל להעמיק יותר בהמשך לימודו.

(דרכי החיים א, יד)

•

מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל

הדרך הישרה לקבוע חלק מהיום ללימוד עיון... וחלק מהיום ללמוד בקיאות ובזה יש להשתדל ללמוד הרבה

ולהספיק. כמה זמן לקבוע לכל דבר, אין בזה כלל, ותלוי בכל אחד כפי הצלחתו יותר.

(דרך אמונה אגרות וכתבים א, רכו)

•

מִן הַגֵּאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל

צורת לימוד הסוגיא צריך להיות באופן שיהיה ברור לו היטב מה שלומד, וגם כשמתבוננים בסברא צריך שהמסקנא של הדברים תהיה ברורה, ואי אפשר לעסוק רק בסברא האם כך או כך, אלא יש לתת את הדעת תמיד לכל ההיקף של הסוגיא והמסכת, עם כל הפרטים שבה, ולא להתעסק רק באותו התוס' או בסברא העיקרית בסוגיא, אלא ללמוד ולחזור על הכל, וכך יהיה גם העיון בצורה הנכונה, ותהיה משנתו סדורה לו גם לאחר זמן.

(קונטרס דרכה של תורה)

•

מִן הַגֵּה"צ רבי מתתיהו סלומון זצוק"ל

כשהאדם לומד יותר תורה, ומסיים עוד מסכת ועוד מסכת, הדבר מסייע בידו גם לעמול ולעיין בהשגת התורה, כי כשהוא לומד ומשיג את גדלות ורחבות התורה, מתעורר יותר ויותר אצלו החשק להבין את דברי

התורה לעומקם, ועי"ז יזכה להתעלות יותר בהשגת
עומק חכמת התורה.

(קובץ חיזוק ח"ח עמ' תקצח)

• • •

קריאת קודש

מרנן ורבנן גדולי ראשי הישיבות בארה"ב

בע"ה, אלול תשס"ד לפ"ק

לכבוד בני הישיבות הק' שי' אשר עליהם העולם
קיים.

הננו בזה לעורר ולזרז על ענין דרך הלימוד שהוא
היסוד הגדול אשר בו תלוי העליה בקנין התורה בכלל
ובפרט.

לדאבוננו הולכת ומתבססת לאחרונה הנחה שגויה,
כאילו יש מקום לחלק בהוראת גדולי הדורות מעתיקי
השמועה זצ"ל, שהורו וחזרו שוב ושוב על החיוב לרכוש
בקיאות בש"ס, כאשר ישנם המדמים כאילו יש שתי
דיעות בזה, וליבם נמשך לדרך של עיון מופלג והעמקה
יתירה על המידה, הגורמת מיעוט ידיעה רחבה ובקיאות
ראויה בש"ס.

ברם, האמת יורה דרכו כי מעולם לא נחלק מאן דהו על החוב המוטל על כל צורב ות"ח להרחיב ידיעתו בכל הש"ס כולו, כפי שהורונו רבותינו, וגם האחרון גאון עוזנו מרן הגרא"מ שך זצוק"ל צווח על זה ככרוכיא נגד הזנחת יסוד עיקרי זה, ופשוט הדבר שכדי להגיע לידי כך יש להשלים לכל הפחות את כל המסכת הנלמדת בישיבה ולחזור עליה פעמים רבות בכדי לרכוש בה קנין אמת שיעמוד לימים רבים.

והן כי נהגו מקדמת דנא בהיכלי הישיבות הק' למעט בכמות ולהרבות באיכות בכדי להתלמד דרכי העיון וההבנה וכו', אמנם אין ספק שבמשך היממה יש זמן די והותר להשלים את המסכתא עם חזרה ראויה כמה פעמים, וכך יש תקוה להתגדל גדולים כמאז ומקדם, ולא זולת זה.

הסתת היצר שכאילו אין שמחה וסיפוק בלימוד שכזה ידוע מכבר, ועלינו להתאזר נגדה סמוכים ושעונים על דברי רבותינו שהבהירו שאדרבה ככל שמתרבים הידיעות בש"ס כן מתעצמת הרגשת הסיפוק ושמחת התורה, ונוסף לכך נעזר ונתעמק כוח וכשרון העיון, כמו שאמרו חז"ל: 'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר'.

בברכה נאמנה שהגדיים ייעשו תיישים עמוסים בתורה
ויראה ברעייתם על משכנות הרועים ואמונים על הדרכתם

חיים דוב קעלער

ישיבת טעלז שיקאגו

ארי' מלכיאל קוטלר

ישיבת בית מדרש גבוה

דוד צבי שוסטאל

ישיבת בית מדרש גבוה

ישראל צבי ניומאן

ישיבת בית מדרש גבוה

ירוחם אולשין

ישיבת בית מדרש גבוה

שלמה אביגדור אלטוסקי

ישיבת דרכי תורה

אברהם יצחק סורוצקין

מתיבתא דלייקווד

ישראל פירקובסקי

ישיבת בית התלמוד

בנימין ציילברגר

ישיבת בית התלמוד

שמואל קמינצקי

ישיבה ד'פילאדעלפיה

אהרן משה שכטר

ישיבת ר' חיים ברלין

אלי' דב ואכטפוגל

ישיבת זכרון משה

ראובן פיינשטיין

ישיבה דסטעטען איילענד

אהרן פלדמן

ישיבת נר ישראל

שלמה ש. פינול שוסטאל

ישיבת תורה תמימה

הנני להוסיף לדברי הקריאה הק' להגאונים ראשי
הישיבות שליט"א מה דאמרו חז"ל בשבת דף ס"ג דליגמר
איניש והדר ליסבר, וכתב רש"י בלשונו המדוייקת,

ליגמר שמעתתא מרביה אע"ג דלא ידע לכולהו טעמיה,
והיינו דאין הכרח לדעת כולהו טעמיה, אבל לדעת עומק
הפשט זהו הכרח לדעת.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמליה

מיכל יהודה ליפקוביץ

• • •